

Andrzej Bonusiak

(Rzeszów)

TEMATYKA RELIGIJNA NA ŁAMACH CHICAGOWSKIEGO „GŁOSU NAUCZYCIELA”

Słowa kluczowe: „Głos Nauczyciela”, religia, treści, przekaz

Keywords: „Głos Nauczyciela”, religion, topics, content

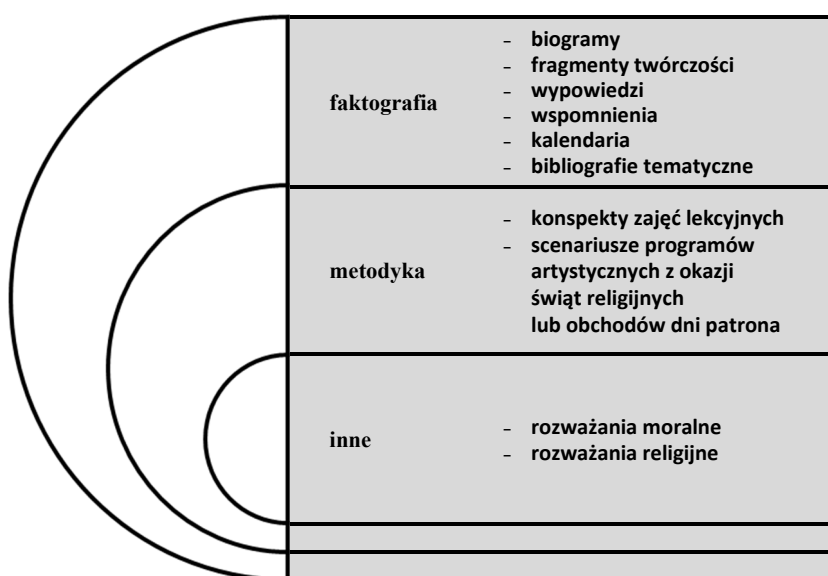
„Głos Nauczyciela” (1986–2015) był wydawany przez redakcję kierowaną przez Helenę Ziółkowską, która przez cały ten okres była jego redaktorką naczelną. Czasopismo wychodziło pod patronatem Komisji Oświatowej Kongresu Polonii Amerykańskiej (KO KPA, Nowy Jork), Centrali Polskich Szkół Doskształcających w Ameryce (Nowy Jork) oraz Zrzeszenia Nauczycieli Polskich w Ameryce (Chicago). Oficjalnie ukazywało się jako organ KO KPA¹.

Jego głównym celem było wspieranie nauczycieli, rodziców i uczniów w działalności edukacyjnej na emigracji. W tym celu pismo publikowało materiały metodyczne, faktograficzne oraz informacyjne. Każde z nich wykorzystywano w inny sposób, ale wszystkie dawały możliwości zaszczepiania w kolejnych pokoleniach polskości, znajomości języka i kultury polskiej oraz polskich tradycji i zwyczajów. Ważnym elementem tych publikacji było przybliżanie treści religijnych, stanowiących istotny element polskiej kultury. Redakcja starała się nadawać poszczególnym numerom wydawnictwa określony charakter –

¹ Zasadniczo tytuł był samodzielny pod względem merytorycznym i organizacyjnym. W zdecydowanej większości na własną rękę pozyskiwał środki na swoją działalność. Ich podstawą były prenumeraty nauczycielskie. O finansowej pomocy struktur patronujących można mówić tylko w wymiarze incydentalnym (w pierwszym roku jego funkcjonowania i przy pozyskiwaniu środków ze Stowarzyszenia Wspólnota Polska); szerzej: A. Bonusiak, *Głos Nauczyciela 1986–2015*, Rzeszów 2019, s. 197.

tw. temat wiodący. Była to zasadnicza myśl, wokół której starano się budować zawartość numeru. Ze względu na specyfikę magazynu problematyka zazwyczaj koncentrowała się one wokół dwóch tematów. Były nimi sylwetki wybitnych przedstawicieli polskiej kultury, nauki, polityki albo narodowe zwyczaje czy ważne wydarzenia historyczne².

Wśród zróżnicowanych materiałów zamieszczanych w czasopiśmie można znaleźć opracowania dotyczące przedstawicieli polskiego duchowieństwa, różnego typu rozważania religijne lub o podłożu wyznaniowym, poezję religijną, a także wypowiedzi duchowieństwa lub na temat duchowieństwa. Istotnym elementem profilu pisma było również zamieszczanie scenariuszy uroczystości szkolnych, także tych przygotowywanych z okazji świąt religijnych. W „Głosie” było również miejsce na publikowanie scenariuszy czy konspektów lekcji dotyczących omawianej tematyki. Propozycję kategoryzacji tych treści przedstawia schemat 1.

Schemat 1. Propozycja podziału treści o charakterze religijnym zamieszczanych w kwartalniku

Źródło: opracowanie własne.

Redaktorzy chętnie sięgali do panteonu polskich bohaterów narodowych jako trzonu, wokół którego budowana była tematyka całego numeru. Wśród nich byli wielcy polscy twórcy, naukowcy, artyści i przedstawiciele świata szeroko

² „Głos Nauczyciela” (dalej: GN) za lata 1986–2015, analiza zawartości tematycznej.

rozumianej kultury³. Kilkakrotnie łamy periodyku zostały poświęcone polskiemu duchownym, którzy mieli stanowić wzorzec osobowy dla młodych pokoleń polonijnych. Pierwszym, któremu dedykowano cały numer, był ksiądz kardynał Stefan Wyszyński⁴. Chronologicznie drugi był papież Jan Paweł II, który kilkakrotnie powracał jak temat przewodni „Głosu”. Pierwszy raz miało to miejsce w 1988 r.⁵, a kolejny dziesięć lat później⁶. Obaj wielcy Polacy wielokrotnie

³ Wśród osób, wokół których budowano tematykę, byli m.in. monarchowie (Kazimierz Wielki, królowa Jadwiga), politycy (Roman Dmowski, Józef Piłsudski), pisarze (Maria Dąbrowska, Henryk Sienkiewicz), poeci (Adam Mickiewicz, Maria Konopnicka), artyści (Helena Modrzejewska, Jan Matejko), naukowcy (Maria Curie-Skłodowska); GN za lata 1986–2015, analiza zawartości tematycznej.

⁴ *Bolesne doświadczenia*, GN, 1988, nr 2, s. 43; *Człowiek, ale jaki?*, GN, 1988, nr 2, s. 42; *Fragmenty testamentu Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, GN, 1988, nr 2, s. 45; *Godność człowieka*, GN, 1988, nr 2, s. 42; *Kamienie wołać będą*, GN, 1988, nr 2, s. 39; *Kościół zawsze z narodem*, GN, 1988, nr 2, s. 43; *List do kierownika Urzędu do Spraw Wyznań*, GN, 1988, nr 2, s. 36; *Ład życia rodzinnego*, GN, 1988, nr 2, s. 41; *Naród – rodzina rodzin*, GN, 1988, nr 2, s. 40; E. Osysko, *Prymas jako socjolog i nauczyciel*, GN, 1988, nr 2, s. 47; *Potrzeba odnowy*, GN, 1988, nr 2, s. 44; *Prymas Polski, Stefan Kardynał Wyszyński*, GN, 1988, nr 2, s. 15; D. Schneider, *Kościół katolicki natchnieniem narodu polskiego*, GN, 1988, nr 2, s. 13; *Sumienie obywatelsko-polityczne*, GN, 1988, nr 2, s. 44; *Sumienie rodzinne*, GN, 1988, nr 2, s. 41; S. Wyszyński, *Aresztowanie*, GN, 1988, nr 2, s. 20; tenże, *Kromka chleba – aforyzmy*, GN, 1988, nr 2, s. 38.

⁵ J. Bielobradek, *Ojcu Świętemu w hołdzie*, GN, 1988, nr 4, s. 17; *Fragmenty przemówienia Ojca św. do włókniańców łódzkich*, GN, 1988, nr 4, s. 18; J. Igielska, *Jan Paweł II, papież naszych czasów*, GN, 1988, nr 4, s. 4; F. Konarski (Ref-Ren), *Witamy Cię*, GN, 1988, nr 4, s. 9; E. Osysko, *Dziesięciolecie optymizmu*, GN, 1988, nr 4, s. 13; *Podróże papieża*, GN, 1988, nr 4, s. 28; *Pokój Tobie, Polsko, Ojczyzno moja*, GN, 1988, nr 4, s. 18; J. Skupień, *Rozmyślenia*, GN, 1988, nr 4, s. 24; *Twórczość poetycka Jana Pawła II*, GN, 1988, nr 4, s. 25; I. Wiewiórowska, *Jan Paweł II w Nowym Orleanie*, GN, 1988, nr 4, s. 14; M. Zamora, *Idzie przez świat*, GN, 1988, nr 4, s. 20; M. Zembrzuski (o.), *Wezwany z dalekiego kraju*, GN, 1988, nr 4, s. 10.

⁶ J. Bielobradek, *Ojcu świętemu w hołdzie*, GN, 1998, nr 3–4, s. 78; Z. Chałko, *Pacierz Polski*, GN, 1998, nr 3–4, s. 77; *Chrystus Wczoraj, dziś i na wieki*, GN, 1998, nr 3–4, s. 75; F. Czarnewski (o.), *Pontyfikat nadziei*, GN, 1998, nr 3–4, s. 41; *Czy wiesz, że*, GN, 1998, nr 3–4, s. 87; S. Filipowicz (ks.), *Denver 1993*, GN, 1998, nr 3–4, s. 51; tenże, *Młodzi świata w Paryżu*, GN, 1998, nr 3–4, s. 56; tenże, *W siedzibie ONZ*, GN, 1998, nr 3–4, s. 43; *Fragmenty przemówień Jana Pawła II do dzieci*, GN, 1998, nr 3–4, s. 46; *Humor Papieski*, GN, 1998, nr 3–4, s. 85; J. Igielska, *Jan Paweł II – papież naszych czasów*, GN, 1998, nr 3–4, s. 33; Jan Paweł II, *Młodzi: czy rzeczywistość nadzieja?*, GN, 1998, nr 3–4, s. 47; I. Jeż (ks.), *W 50-lecie kapłaństwa Ojca Świętego*, GN, 1998, nr 3–4, s. 62; K. Kielak, *Jubileuszowe zadumanie*, GN, 1998, nr 3–4, s. 23; też, *Pracowite kalendarium*, GN, 1998, nr 3–4, s. 22; F. Konarski F., *Witamy Cię*, GN, 1998, nr 3–4, s. 29; M. Krzemińska, *Dzisiaj światu potrzeba dobroci*, GN, 1998, nr 3–4, s. 60; M. Osepa, *Polski Humanista*, GN, 1998, nr 3–4, s. 79; E. Osysko, *Tworząc nową mapę świata*, GN, 1998, nr 3–4, s. 25; *Papieski alfabet*, GN, 1998, nr 3–4, s. 80; *Podróże apostolskie Jana Pawła II*, GN, 1998, nr 3–4, s. 38; D. Schneider, *Państwo watykańskie*, GN, 1998, nr 3–4, s. 27; J. Słowacki, *Papież słowiański*, GN, 1998, nr 3–4, s. 24; *Słowniczek niektórych terminów religijnych*, GN, 1998, nr 3–4, s. 89; K. Wojtyła, *Myśląc Ojczyznę*, GN, 1998, nr 3–4, s. 74; M. Zembrzuski (o.), *Refleksje na temat pontyfikatu Jana Pawła II*, GN, 1998, nr 3–4, s. 30; M. Zięba (o.), *Jan Paweł II Wielki*, GN, 1998, nr 3–4, s. 64.

zresztą przywoływani byli na łamach czasopisma, choćby przy okazji konkursów czy jubileuszy szkół, których byli patronami. Często wykorzystywano ich twórczość lub życiorysy przy budowaniu tematyki innych numerów jako ilustrację poruszanych treści⁷.

Analiza struktury tematycznej czasopisma pozwala stwierdzić, że koncepcja takiego numeru powstawała wg przyjętego schematu. W każdym przypadku zamieszczano notkę biograficzną przedstawiającą podstawowe informacje o bohaterze. Te teksty uzupełniały wypowiedzi duchownych, przytaczano fragmenty homilii, kazań, wywiadów czy poezji bohatera. Cytowano osoby wypowiadające się o nim, wspominające go lub oceniające. Ze względu na przeznaczenie materiały te były wzbogacane zestawieniami bibliograficznymi, w których polonijny pedagog otrzymywał wykaz dostępnych za granicą publikacji o bohaterach numeru. Elementem treści były również kalendaria, przedstawiające w zwięzły sposób najważniejsze etapy drogi życiowej bohatera⁸.

Takie opracowania miały charakter faktograficzny, służyły jako materiał do wykorzystania na lekcjach przez uczniów lub przygotowania zajęć przez pedagogów. Niezależnie od tego w poszczególnych numerach tytułu zamieszczano również konspekty zajęć lekcyjnych. Doświadczeni nauczyciele publikowali w nich gotowe scenariusze zajęć. Niejednokrotnie proponowane były lekcje o polskich duchownych. Te drugie zaliczane są do treści metodycznych.

Oczywiście obok nazwisk, które zdominowały wybrane numery kwartalnika, było również kilka takich, którym poświęcono mniejsze jego fragmenty. Teksty takie często przybierały formę materiałów wspomnieniowych przygotowanych z okazji jubileuszy lub pośmiertnie. W takich przypadkach zawsze starano się łączyć treści biograficzne z faktografią. Największy objętościowo był materiał poświęcony o Maksymilianowi M. Kolbemu⁹. Jego osobę przypomina-

⁷ J. Golonka, *Jak Jan Paweł II wpłynął na moje życie*, GN, 2012, nr 1, s. 22; Jan Paweł II, *Zapewnijmy dzieciom przyszłość w pokoju*, GN, 2000, nr 2, s. 36; A. Małysz, *W jaki sposób życie i działalność Jana Pawła II wpłynęły na moje życie*, GN, 2006, nr 2, s. 18; M. Serafin, *How did John Paul II influence and promote our perceptions*, GN, 2006, nr 2, s. 21; E. Socik, *How did John Paul II influence and promote our perceptions*, GN, 2006, nr 2, s. 20; *Śpieszmy się kochać*, GN, 2006, nr 2, s. 34; J. Tataara, *Słowiański papież*, GN, 2004, nr 1, s. 37; P. Tomasik (ks.), *Drogowskazy do szczęścia*, GN, 2012, nr 1, s. 33; S. W. Unicka S., *Jan Paweł II – patron szkół polonijnych*, „GN”, 2005, nr 2, s. 6; M. Wrzeszcz, *Nie smućcie się, bo zawsze będę z wami*, GN, 2005, nr 2, s. 39; *Wyniki konkursu wiedzy o Janie Pawle II*, „GN”, 2004, nr 1, s. 38; S. Wyszynski, *Nadzieje na odnowę w naszej ojczyźnie*, GN, 1988, nr 2, s. 39.

⁸ Przykładowo: *Bibliografia*, GN, 1988, nr 2, s. 48; *Bibliografia*, GN, 1998, nr 3–4, s. 90.

⁹ B.K. Banaszek, *Wspomnienia o św. Maksymilianie*, GN, 1995, nr 4, s. 51; A. Biedak, *Litania do św. M. M. Kolbe*, GN, 1995, nr 4, s. 107; H. Czajkowska-Kilianek, *Na kanwie wspomnień*, GN, 1995, nr 4, s. 49; S. Filipowicz (ks.), *50 lat od Auschwitz*, GN, 1995, nr 4, s. 70; tenże, *Dwie kanonizacje*, GN, 1995, nr 4, s. 40; tenże, *Świętość potwierdzona*, GN, 1995, nr 4, s. 36; tenże, *Upływa 48 lat*, GN, 1995, nr 4, s. 67; M. Kączkowska, *Wyjątki z książki „Ojciec Kolbe”*, GN, 1995, nr 4, s. 74; J. Książek (o.), *Ofiaruję wam parcelę*, GN, 1995, nr 4, s. 52; M. Maliński (ks.),

no również przy okazji jubileuszowych tekstów na temat chicagowskiej szkoły jego imienia¹⁰.

Obok przedstawionych powyżej księży znanych z zaangażowania w dzieje państwa i narodu polskiego przywoływano również osoby zasłużone dla środowiska polonijnego. Reprezentantami takiego właśnie ważnego dla Polonii amerykańskiej ujęcia byli przykładowo: biskup Alfred Leon Abramowicz – jeden z nielicznych duchownych polskiego pochodzenia piastujących taką wysoką godność w strukturach Kościoła amerykańskiego¹¹, czy ks. Leon Moczygemba – uznawany za patriarchę Polonii amerykańskiej, założyciel najstarszej polskiej osady i parafii na kontynencie amerykańskim pw. Panny Marii w Teksasie¹².

Łamy czasopisma oddano również prezentacji sylwetki i działalności bardzo zasłużonego dla sprawy polskiej w USA o. Justyna Figasa, twórcy radiowej godziny różańcowej, nadawanej przez kilkadziesiąt lat i chętnie słuchanej przez Polonię¹³. Kilkoma wspomnieniowymi tekstami uhonorowano twórcę amerykańskiej Częstochowy (Narodowe Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Doylestown, PA), paulina – ojca Michała Zembrzuskiego. Pisano o nim nie tylko jako o twórcy sanktuarium, ale przede wszystkim wypróbowanym przyjacielem nauczycieli polonijnych, aktywnie zaangażowanym w sprawę oświaty polskiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki – kapelanie KO KPA¹⁴.

Wyjtki z książki „Człowiek XXI wieku św. M.M. Kolbe”, GN, 1995, nr 4, s. 54; A. Ryszczyk, Św. M. M. Kolbe – Plan lekcji, GN, 1995, nr 4, s. 103; J. Sermak (ks.), Świętość po amerykańsku, GN, 1995, nr 4, s. 37; J. Wdowiak (ks.), Pierwsze oratorium, GN, 1995, nr 4, s. 72; M. Winowska, Dwie korony, GN, 1995, nr 4, s. 66; H. Ziółkowska, Św. Maksymilian Kolbe, GN, 1995, nr 4, s. 31; Życie św. Maksymiliana Kolbe – scenariusz, GN, 1995, nr 4, s. 104.

¹⁰ *Patron naszej szkoły św. Maksymilian Maria Kolbe, „GN”, 2003, nr 1, s. 13; Rys biograficzny św. Maksymiliana Marii Kolbego, GN, 2003, nr 1, s. 14; F. Sawicka, Słowo od dyrektora, GN, 2003, nr 1, s. 15.*

¹¹ *E. Bierezin, Żegnamy biskupa Alfreda Leona Abramowicza, GN, 2000, nr 2, s. 13; S. Filipowicz (o.), Człowiek, o którym nie sposób zapomnieć, „GN”, 2000, nr 2, s. 18; W. Gowin (ks.), Biskup Alfred Abramowicz – przyjaciel polskiej misji, GN, 2000, nr 2, s. 14; R. Płużyczka, Biskup Abramowicz – przyjaciel dzieci i nauczycieli, GN, 2000, nr 2, s. 16; H. Ziółkowska, Niebieski bagaż biskupa Abramowicza, „GN”, 2003, nr 1, s. 56.*

¹² *K. Białasiewicz, Ze Śląska do Teksasu, GN, 2006, nr 3, s. 57; M. Pawlusiewicz, Nie bójmy się wychowywać, GN, 2006, nr 3, s. 63; W. Reisch (ks.), Ks. Leopold Moczygemba – patriarcha Polonii amerykańskiej, GN, 2006, nr 3, s. 52; M. Wańkowicz, W najstarszej parafii polskiej, GN, 2006, nr 3, s. 62; Z.J. Stefanowicz, Szkice z życia Polonii Amerykańskiej, Rzeszów 1985, s. 48.*

¹³ *J. Makuła, T. Sokołowski, Ojciec Justyn Figas – życie, w służbie Bogu i Polonii, konspekt, GN, 2004, nr 2, s. 47; W. Mężyk (o.), Ojciec Justyn pomaga Polsce i Polakom w czasie II wojny światowej, GN, 2004, nr 2, s. 56.*

¹⁴ *T. Chabrowski, Amerykańska Częstochowa w żałobie, „GN”, 2003, nr 1, s. 52; M. Kończewska, O. Michał Zembrzusi – rys biograficzny, GN, 2003, nr 1, s. 49; E. Osysko, Kapelan, oświaty – Pedagog Polonii, „GN”, 2003, nr 1, s. 57; A. Podhorodecka, Wspomnienia o ojcu Michale, GN, 2003, nr 1, s. 54; H. Ziółkowska, Ze wzgórz Częstochowy, GN, 2003, nr 1, s. 55.*

Równie osobiście wspomniano innego znanego polonijnego duchownego i działacza (także oświatowego), jezuitę – ojca Stefana Filipowicza, szczególnie znanego w środowisku chicagowskim, a odwołanego do Polski w 2003 r. S. Filipowicz przez wiele lat pełnił funkcję kapelana nauczycieli i lekarzy chicagowskich¹⁵.

Kilkakrotnie sięgano po księży znanych z działalności kulturalnej lub społecznej. Stąd też w „Głosie” znalazły się teksty ks. Piotra Skargi czy ks. Jana Twardowskiego. Ten ostatni zagospodarował połowę numeru magazynu, nie tyle przez szczególnie wnikliwe, wielostronne przedstawienie jego postaci, ile raczej dzięki szerokiemu cytowaniu jego poezji¹⁶.

Część numeru poświęcona ks. Piotrowi Skardze, choć niewielka (z punktu widzenia liczby tekstów i ich objętości), zawierała bardzo cenne materiały. Znajdowały się w niej bowiem zarówno materiały źródłowe (fragmenty jego mów), jak i fachowe opracowania dotyczące epoki, w której żył¹⁷.

* * *

Obok wskazanych powyżej przykładów osobowych, do których odwoływała się redakcja, budując przekaz promujący określone postawy życiowe, bez problemów można odszukać treści o innym charakterze. Były to opracowania bezpośrednio związane z wiarą, jej zasadami i rolą wartości duchowych w kulturze.

Zespół redakcyjny wielokrotnie sięgał do tekstów przybliżających zagadnienia religijne, szczególnie że od początku były one bardzo silnie obecne w śro-

¹⁵ E. Belicka, *Wspomnienia o ojcu Stefanie*, „GN”, 2003, nr 4, s. 56; *Lekarze honorują swego kapelana*, „GN”, 2003, nr 4, s. 59; W. Minicz, *Pożegnanie super jezuitę*, „GN”, 2003, nr 4, s. 59; D. Peszyńska, *Miedzy tradycją a nowoczesnością*, GN, 2003, nr 4, s. 52; S. Piskor, *Jubileusz ks. Stefana Filipowicza*, „GN”, 2003, nr 4, s. 54; A. Witowska-Gmiterek, *Ojciec Stefan Filipowicz, jezuita*, GN, 2003, nr 4, s. 49; W. Minicz, *Pożegnanie O. Stefana*, tekst dostępny na: <http://niedziela.pl/artikul/19690/nd/Pozegnanie-O-Stefana> (dostęp 22 I 2019).

¹⁶ *Duchowa ekologia*, GN, 2006, nr 2, s. 36; T. Dulęba, *Pokłon wobec mistrza*, GN, 2006, nr 2, s. 53; tenże, *Refleksje nad życiem ks. Jana Twardowskiego*, GN, 2006, nr 2, s. 54; M. Kończewska, *Ks. Jan Twardowski*, GN, 2006, nr 2, s. 29; J. Twardowski (ks.), *Dla dzieci o świętach i kolorach*, GN, 2006, nr 2, s. 51; tenże, *O cierpieniu*, GN, 2006, nr 2, s. 44; tenże, *O dziękowaniu*, GN, 2006, nr 2, s. GN, 2006, nr 2, s. 50; tenże, *O kapłaństwie i pisaniu wierszy*, GN, 2006, nr 2, s. 37; tenże, *O maluchach*, GN, 2006, nr 2, s. 47; tenże, *O miłości*, GN, 2006, nr 2, s. 41; tenże, *O urodzinach i imieninach*, GN, 2006, nr 2, s. 46; tenże, *O uśmiechu i śmiechu*, GN, 2006, nr 2, s. 45; tenże, *Z życia wzięte*, GN, 2006, nr 2, s. 51; *Twórczość księdza Jana Twardowskiego*, GN, 2006, nr 2, s. 32;

¹⁷ P. Skarga (ks.), *Kazanie trzecie*, GN, 2012, nr 4, s. 38; tenże, *Politycka mądrość*, GN, 2012, nr 4, s. 34; J. Tazbir, *Co po Skardze pozostało?*, GN, 2012, nr 4, s. 35; *Uwagi o książce Terakowskiej*, GN, 2012, nr 4, s. 48; *Wybrane cytaty z twórczości Skargi*, GN, 2012, nr 4, s. 38; R. Zajac, *Skąd to zainteresowanie*, GN, 2012, nr 4, s. 39.

dowiskach emigrantów polskich w Stanach Zjednoczonych Ameryki i często gościły na łamach kwartalnika. Pisano w nim o najważniejszych świętach religijnych i ich patronach, w tym przypadku o Matce Boskiej¹⁸ i aniołach¹⁹.

To właśnie z tego zakresu publikowano najwięcej scenariuszy akademii czy minisztuk teatralnych do przygotowania przez uczniów pod nadzorem nauczycieli. Wśród ponad sześćdziesięciu scenariuszy przedstawionych w czasopiśmie stanowiły one zdecydowanie wyróżniającą się kategorię tematyczną. Święta Bożego Narodzenia, Święta Wielkanocne, Zaduszki były uroczystościami, wo-

¹⁸ Autor nieznany, *Matka Boża Królowa Podhala*, GN, 2005, nr 2, s. 32; Autor nieznany, *Nasza druga mama*, GN, 2005, nr 2, s. 19; J. Bazarewski, *Matka Boska Kozielska*, GN, 2005, nr 2, s. 17; R. Brandstaetter, *Madonna ateistów*, GN, 2005, nr 2, s. 35; Z. Bukowska, *Modlitwa do Matki Bożej Jaworzyńskiej*, GN, 2005, nr 2, s. 35; C. Drażek (ks.) SI, *Apostoł Różańca*, GN, 2005, nr 2, s. 52; A. Felenzer, *Panno Święta w koronie z kwiatów...*, GN, 2005, nr 2, s. 48; A. Gołubiew, *Matka Miłosierdzia*, GN, 2005, nr 2, s. 28; o. J. Glinka, *Losy pewnej ikony*, GN, 2005, nr 2, s. 42; Hymn brewiarzowy, *Matka pełna dobroci*, GN, 2005, nr 2, s. 19; *Gwiazdo śliczna, wspaniała – pieśń kościelna*, GN, 2005, nr 2, s. 35; K. Iłakowiczówna, *Matka Boska Katińska*, GN, 2005, nr 2, s. 17; też, *Matka Boska Wojenna*, GN, 2005, nr 2, s. 35; też, *O Matce Boskiej*, GN, 2005, nr 2, s. 19; J. Janczak, *Kalwaryjska Maryja*, GN, 2005, nr 2, s. 35; M. Kończewska, *Maryjo Królowo Polski*, GN, 2005, nr 2, s. 47; H. Kupiszewska, *Matka Boża Oświęcimska*, GN, 2005, nr 2, s. 41; też, *Modlitwa różańcowa w obozie*, GN, 2005, nr 2, s. 54; J. Kurek, *O matce myśl*, GN, 2005, nr 2, s. 55; J. Lechoń, *Laur Kapitolu*, GN, 2005, nr 2, s. 31; tenże, *Matka Boska Częstochowska*, GN, 2005, nr 2, s. 20; T. Łada-Zabłocki, *Przed obrazem Najświętszej Panny Ostrobramskiej*, „GN” 2005, nr 2, s. 31; J. Łobodowski, *Panno Srebrna*, GN, 2005, nr 2, s. 30; T. Łopalewski, *Do NMP Ostrobramskiej*, GN, 2005, nr 2, s. 30; o. J. Maciejowski, *Matka Boża Makowska*, GN, 2005, nr 2, s. 37; L. Moczulski, *Matka Boska Ludźmierska*, GN, 2005, nr 2, s. 35; A. Oppman, *U Ostrej Bramy złote lampki gorą*, GN, 2005, nr 2, s. 30; „Orzeł Tatrzański”, *Gaździna Podhala*, GN, 2005, nr 2, s. 33; Z.J. Peszkowski. (ks.), *Apel jeńca z Kozielska*, GN, 2005, nr 2, s. 16; tenże, *Matka Bolesna i Zwycięska*, GN, 2005, nr 2, s. 18; S. Podgórski, *Modlitwa do Królowej maja*, GN, 2005, nr 2, s. 35; E. Rudzińska, *Przyrzeczenie*, GN, 2005, nr 2, s. 4; J. Sermak (ks.), *Morenita z Guadalupe*, GN, 2005, nr 2, s. 43; A. Siek, *Prawda i pamięć*, GN, 2005, nr 2, s. 8; W. Syrokomla, *Hymn do Najświętszej Panny w Ostrej Bramie*, GN, 2005, nr 2, s. 31; J. Tischner (ks.), *Przed Matkom Boskom*, GN, 2005, nr 2, s. 33; J. Wedow, *Msza święta w pulkowej kaplicy*, GN, 2005, nr 2, s. 18; A. Witowska-Gmiterek, *Królowa polskich serc*, GN, 2005, nr 2, s. 20; też, *Propozycja metodyczna*, GN, 2005, nr 2, s. 26; też, *Świątkarz*, GN, 2005, nr 2, s. 24; H. Ziółkowska, *Różaniec*, GN, 2005, nr 2, s. 50.

¹⁹ *Aniołowie są wśród nas*, GN, 2012, nr 4, s. 43; *Anioły w literaturze*, GN, 2012, nr 4, s. 46; A. Asnyk, *Anielskie chóry*, GN, 2012, nr 4, s. 53; tenże, *Dwa anioły*, GN, 2012, nr 4, s. 53; E. Bryll, *Czemu zamykasz drzwi za sobą*, GN, 2012, nr 4, s. 51; *Cuda, cuda ogłaszają*, GN, 2012, nr 4, s. 64; B. Leśmian, *Anioł*, GN, 2012, nr 4, s. 52; M. Karolina, *Mój Anioł Stróż*, GN, 2012, nr 4, s. 51; C. Miłosz, *O aniołach*, GN, 2012, nr 4, s. 52; A. Nagajek, *Motyw anioła w kulturze – projekt edukacyjny*, GN, 2012, nr 4, s. 65; *Od niebiańskiej doskonałości do codzienności*, GN, 2012, nr 4, s. 41; T. Opaliński (ks.), *Stróż?*, GN, 2012, nr 4, s. 53; M. Pawlikowska-Jasnorzevska, *Robota Anioła Stróża*, GN, 2012, nr 4, s. 49; T. Ruciński, *Modlitwa do Anioła Stróża*, GN, 2012, nr 4, s. 49; D. Terakowska, *Anioły fruną po niebie*, GN, 2012, nr 4, s. 47; J. Twardowski (ks.), *Chodzi Anioł Stróż po świecie*, GN, 2012, nr 4, s. 51; tenże, *O diablach i aniołach*, GN, 2012, nr 4, s. 52; W. Żmudziński SJ, *Anioł z Puszczykowa*, GN, 2012, nr 4, s. 50.

kół których budowano w poszczególnych placówkach postawy religijne wśród uczniów. Nic więc dziwnego, że były one często wykorzystywane w poszczególnych szkołach. Wykorzystywano je w uroczystościach szkolnych niezwiązanych ściśle z treściami programowymi, ale dających się bardzo łatwo wkomponować w treści nauczania, a szczególnie wychowania²⁰.

W kilku przypadkach nauczyciele i uczniowie przygotowali spektakle nawiązujące do patronów poszczególnych placówek. Tak było w szkołach imienia Jana Pawła II oraz Maksymiliana M. Kolbego²¹. Wśród innych scenariuszy nawiązujących już bardziej do polskich tradycji niż treści religijnych wymienić trzeba inscenizację poświęconą świętemu Andrzejowi²².

Niezależnie od przytoczonych już wariantów teksty o tematyce religijnej znajdować się mogły właściwie w każdym numerze czasopisma, szczególnie gdy były to poezje. Teksty poetyckie traktowane były przez redakcję jako „swoisty wypełniacz” objętości i często sięgano właśnie po wiersze jako ważny element procesu edukacyjnego.

Wreszcie w magazynie zamieszczane były również odpłatnie teksty religijne. W ostatnim okresie ukazywania się kwartalnika jeden z polsko-amerykańskich duchownych – K. Gospodrzec zamieścił w nim szereg rozważań o treści religijno-etycznej²³. Nie były to zresztą jedyne teksty o takim charakterze²⁴. W „Głosie” znalazło się również miejsce na artykuł analizujący rolę Kościoła w szkolnictwie polskojęzycznym²⁵.

²⁰ *Betlejemka dobranocka* (scenariusz przedstawienia J. Paszulewicz) GN, 2004, nr 4, s. 42; *Boże Narodzenie łączy narody. Scenariusz przedstawienia* (oprac. E.M. Gajewska) GN, 2013, nr 4, s. 68; *Inscenizacja „Wielkanocny piec”* (brak autora) GN, 1987, nr 2, s. 28; *Jaselka w 3 scenach* (oprac. E. Stadtmüller) GN, 1997, nr 1, s. 57; *Leśne jaselka* (w trzech aktach) GN, 1989, nr 2, s. 41; *Polskie jaselka na obczyźnie* (scenariusz K. Kibish) GN, 1990, nr 4, s. 41; *Przedstawienie świąteczne ułożone i wykonane przez dzieci i młodzież drużyny „Płomyki” z Polskiej Szkoły im. św. Stanisława Biskupa w Ozone Park, NY, pod kierunkiem Jadwigi Chruściel* GN, 1989, nr 3, s. 43; Teksty tradycyjnych polskich jasełek (anonimowe, bez nut): *Leśne jaselka, Szopka warszawska; Przedstawienie jasełkowe; Jaselka*, GN, 2002, nr 2; *Wigilia polska – scenariusz przedstawienia* (oprac. Bauza, Łaskiewicz), GN, 2012, nr 4, s. 53, 56, 57, 62; *Wigilia w kafejce* (oprac. D. Munoz), GN, 2004, nr 4, s. 50; *Wigilia z bajkami* (scenariusz przedstawienia J. Leszczewska, J. Gajewska), GN, 2004, nr 4, s. 40; *Zaduszki – montaż poetycki*, GN, 2010, nr 4, s. 57.

²¹ *Będziesz patronem prawdy. Scenariusz o życiu Jana Pawła II (w trzech scenach)*. Opracowanie E. Wiśniewska, kierowniczka PS im. Jana Pawła II w Staten Island, NY, GN, 2006, nr 3, s. 19; *Życie św. M.M. Kolbe, scenariusz* (oprac. nauczycielki szkoły Kolbe w Riverhead), GN, 1995, nr 4, s. 104.

²² E. Bartkowiak, *Św. Andrzej, daj znać, co się z nami będzie dziać, scenariusz imprezy andrzejkowej dla dzieci i rodziców*, GN, 2010, nr 4, s. 61.

²³ Przykładowo: K. Gospodrzec, *Święto Zmartwychwstania Pana Jezusa*, GN, 2015, nr 1, s. 65; tenże, *Z Bogiem*, GN, 2015, nr 2, s. 69.

²⁴ D. Jastrzębska, *Czy na wakacjach jest miejsce na Pana Boga?*, GN, 2011, nr 3, s. 19; też, *Wakacje z Panem Bogiem 2011*, GN, 2011, nr 3, s. 18.

²⁵ M. Adamczyk, *Kościół w służbie szkolnictwa polonijnego*, GN, 2012, nr 4, s. 16.

Prócz materiałów faktograficznych „Głos Nauczyciela” prezentował treści metodyczne. Były one przeznaczone do bezpośredniego wykorzystania przez nauczycieli. Część z nich również nawiązywała do analizowanej problematyki. Były to zazwyczaj konspekty lub scenariusze jednostek lekcyjnych poświęconych takiej tematyce. Ogólnie można je podzielić na opracowania bezpośrednio nawiązujące do treści religijnych lub wprowadzające je pośrednio, przykładowo poprzez analizę twórczości określonej osoby. Do pierwszej grupy trzeba zaliczyć konspekty zajęć do klas IV–V poświęcone Maksymilianowi M. Kolbemu²⁶ czy też osobie ojca Justyniana Figasa²⁷, do drugiej – szereg opracowań nawiązujących przykładowo do twórczości księdza Jana Twardowskiego²⁸ czy też różnych zagadnień ogólnoreligijnych, takich jak cuda Pańskie czy znaczenie święta zmarłych²⁹.

* * *

Jak łatwo zauważyć, przedstawione w niniejszym opracowaniu kręgi tematyczne stanowiły istotną część zawartości polonijnego kwartalnika nauczycielskiego. Wynikało to z jednej strony z osobistych przekonań redaktorów, a z drugiej – z doniosłości wiary w życiu emigrantów.

„Głos” był adresowany do konkretnego środowiska i zawierał materiały dostosowane do jego potrzeb. Specyficzne warunki życia na emigracji wręcz prowokowały do poruszania szeroko rozumianych treści religijnych. Były one wszak istotnym elementem kultury polsko-polonijnej.

Omawiane treści nie wypełniały jakiegś szczególnie dużej liczby numerów kwartalnika. W większym (objętościowo) zakresie obecne były w niespełna dziesięciu jego numerach. To tylko w tych przypadkach można uznać, że stanowiły one myśl przewodnią, wokół której budowano przekaz numeru. Daje to mniej niż 10% wszystkich wydanych numerów czasopisma. Zdając sobie z tego sprawę, trzeba jednak pamiętać, że jednocześnie mniejsze teksty – fragmenty prozy, poezji, wypowiedzi duchownych itp. obecne były w większości jego wydań.

²⁶ A. Ryszczyk, *Dlaczego Święty Maksymilian Maria Kolbe jest uważany za patrona naszych czasów? Plan lekcji dla klasy IV–V*, GN, 1995, nr 4, s. 103.

²⁷ T. Sokołowska, J. Makuła, *Ojciec Justyn Figas – życie w służbie Bogu i Polsce. Konspekt lekcji z języka polskiego dla klas V–VIII szkół sobotnich w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie*, GN, 2004, nr 2, s. 47.

²⁸ S. Babińska, *Spotkanie z poezją ks. Jana Twardowskiego. Konspekt lekcji języka polskiego dla klas VIII–IX* GN, 2004, nr 4, s. 58; H. Czajkowska, *Co to znaczy kochać? Konspekt lekcji dla klasy VI z wykorzystaniem tekstu ks. Jana Twardowskiego*, GN, 2006, nr 2, s. 66.

²⁹ „Cuda, cuda ogłaszają” – czym tak naprawdę może być cud?, GN, 2012, nr 4, s. 64; *I listopada – Wszystkich Świętych. Czimy pamięć bohaterów, którzy zginęli w obronie ojczyzny*, GN, 2014, nr 4, s. 66.

W tej sytuacji trzeba uznać, że niezależnie od stosunkowo ograniczonej liczebności tego typu tekstów opracowania religijne stanowiły ważną część zawartości tematycznej i przekazu budowanego przez trzydzieści lat przez „Głos Nauczyciela”.

Bibliografia

„Głos Nauczyciela” za lata 1986–2015.

Bonusiak A., *Głos Nauczyciela 1986–2015*, Rzeszów 2019.

Minicz W., *Pożegnanie O. Stefana*, tekst dostępny na: <http://niedziela.pl/artikul/19690/nd/Po-zegnanie-O-Stefana> (dostęp 22 I 2019).

RELIGIOUS AND PARARELIGIOUS TOPICS IN CHICAGO’S “GŁOS NAUCZYCIELA”

Summary

This paper is an analysis of the thematic content of the quarterly publication for the Polish diaspora teachers, “Głos Nauczyciela”. As a result of the analysis of all 113 papers, it was shown that religious content was present in all its issues. At the same time, it was found that below 10% of all its issues is typically religious. It was shown that most of them were connected with the presentation of eminent Polish clerics, such as Stefan Wyszyński or Karol Wojtyła.